

Diarienummer: DO 2022/1397

u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över En modell för att mäta och belöna progression inom sfi (SOU 2022:17)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har anmodats att yttra sig över förslagen i ovanstående betänkande. DO:s yttrande är avgränsat till frågor som berör DO:s uppdrag och verksamhetsområde.

DO har två synpunkter på utredningens förslag. Den första rör risker för diskriminering vid automatiserad bedömning. Den andra synpunkten gäller att lärverktyget måste tillgängliggöras för alla elever oavsett funktionsnedsättning.

Medvetenhet om risker för diskriminering vid automatiserad bedömning

DO har inga invändningar mot utredningens förslag om ett progressionstest med delvis automatiserad bedömning. DO vill dock vill dock fästa uppmärksamhet på att både DO och andra europeiska likabehandlingsorgan har konstaterat att det finns risker för att diskriminering och hinder för lika rättigheter och möjligheter kan uppstå vid användningen av automatiserat beslutsfattande (se exempelvis DO:s rapport Transparens, träning och data, rapport 2022:1). DO vill därför betona vikten av att den automatiserade bedömningen utformas med en medvetenhet om dessa risker och att åtgärder vidtas för att diskriminering i det enskilda fallet inte ska uppstå.

Lika rättigheter och möjligheter i lärandet

Enligt 2 kap. 5 § diskrimineringslagen (2008:567) får inte en utbildningsanordnare diskriminera någon studerande som deltar i eller söker sig till verksamheten. En form av diskriminering som är förbjuden enligt lagen är bristande tillgänglighet. Bristande tillgänglighet är när en studerande med en funktionsnedsättning missgynnas genom att en utbildningsanordnare inte genomför så kallade skäligen tillgänglighetsåtgärder för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

Utgångspunkten för vad som är en skälig åtgärd är de krav på tillgänglighet som gäller enligt de lagar eller andra regler som finns för verksamheten, till exempel i arbetsmiljölagen och skollagen. Det kan till exempel handla om olika tekniska hjälpmedel och verktyg av olika slag.

Utredningen beskriver på sid 181–182 att om särskilda skäl föreligger föreslås rektor kunna besluta om att undanta elever från att delta i progressionstestet. Som exempel nämns elever som har en funktionsnedsättning som utgör ett direkt hinder att genomföra hela eller delar av testet. I övrigt innehåller inte utredningen något resonemang om ansvaret av att anpassa progressionstestet och lärverktyget utifrån elevers skiftande behov beroende på olika sorters funktionsnedsättningar, exempelvis läs- och skrivsvårigheter, syn- eller hörselnedsättning eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

DO anser att progressionstestet och lärverktyget behöver tillgängliggöras så att inte elever missgynnas i undervisningen på ett sätt som har samband med funktionsnedsättning. Utredningen skriver visserligen att progressionstestet enbart ska användas för att mäta progression på gruppnivå och att det inte ska användas som ett kunskapsprov som ska påverka betyg eller andra avgörande beslut på individnivå. Men utredningen beskriver också att lärverktyget även ska användas i undervisningen och ge eleven möjlighet att följa den egna progressionen och på så sätt ge varje elev en nytta i sitt lärande. DO menar därför att det i sådana fall kan finnas en risk att elever missgynnas av skäl som har samband med funktionsnedsättning och att sfi-undervisningen inte bedrivs på ett sätt som garanterar lika rättigheter och möjligheter i lärandet.

Beslut i detta ärende har fattats av Lars Lindgren efter föredragning av utredare Katarina Rouane.

Lars Lindgren
Chef Utvecklings- och analysverksamheten